

de nek om te draaien. Dat geldt in het bijzonder de boeken waarin hij de Wentholt kijkt op hoe mensen eigenlijk in elkaar zitten wilde opschrijven. Dat de sociale wetenschappen daarvoor de vereiste inzichten voor het merendeel wel in huis hebben maar niet op een manier die tot een samenhangend, theoretisch houdbaar bouwwerk voert of voeren kan, is een overtuiging die al bij Rob als student had postgevat. Maar telkens en telkens weer wanneer hij een manier had gevonden om zijn uniek-Wentholtse blik op alles wat hiermee verband hield te formuleren, liep hij vast –het laatste hoofdstuk bleef ongeschreven. Pas een kleine tien jaar geleden, toen hij al tegen de tachtig liep, lukte het hem het raamwerk te vinden, en vooral ook de zelfoverwinning te bewerkstelligen, die hem heentilden over het noodlot het allemaal wel te doorzien maar het uiteindelijk niet te kunnen vastleggen op een manier waar een ander ook wat mee aan kan. Aan de hoofdstukken die hij de laatste acht jaar heeft geschreven en herschreven en herschreven, werkte hij anders dan ooit eerder, met een reserveloze inzet en een voltooiingsdrang die hij tegen het hoe dan ook naderende eind van zijn leven op zichzelf heeft weten te veroveren.

Dat boek is af, en zal hopelijk in de loop van 2012 verschijnen. Voor het zover is, blijft *De binnenstadsbeleving en Rotterdam* Wentholts enige gepubliceerde boek. Wat heeft Rotterdam ermee gedaan? In zijn uitvoerige beschouwingen over waar het in elke binnenstad uiteindelijk om draait, ligt het accent steeds op de ‘menselijke maat’. Heel kenmerkend laat hij het niet bij een goede bedoe-

lingen uitdrukken maar verder hopeloos vage term, maar bouwt hij die uit tot een scherp omschreven begrip en opent daarmee nieuwe perspectieven. Vooral zijn aandringen op verbindingen, waar mogelijk, tussen het centrum en de rivier heeft de Dienst Stedebouw en Volkshuisvesting als een productieve uitdaging opgevat. Dat verhinderde overigens niet dat aan de gedachtengangen en aanbevelingen in zijn boek vaak een wat ‘perverse interpretatie’ is gegeven.

Terugkijkend vond Wentholt zelf dat hij in dat boek net iets te veel was beïnvloed door de sfeer van de toenmalige actiegroepen. Wat hijzelf als de ‘culturele revolutie’ van de late jaren zestig beschouwde, heeft hij naar later eigen inzicht ietwat overschat, of beter gezegd geïdealiseerd –bij alle realiteitszin was Rob een idealist, vast overtuigd van wat hij ‘de grote vermogens’ van de mens noemde. Of we het daarmee in onze onophoudelijke strijd met onze eigen natuur uiteindelijk zullen weten te redden, daaraan heeft hij vaak en met reden getwijfeld. Van die twijfel en vooral ook van die reden heeft hij in zijn grootse verhandeling onder de werktitel *The nature of human nature* haarscherp verslag uitgebracht.

* Alle gegevens over de stad Rotterdam dank ik aan een inspirerend gesprek met Nora Schadee en aan haar beschouwing ‘Venster op de rivier. De macht van een metafoer’, *Rotterdams Jaarboekje* 2000.